

BISERICA și ȘCOLA.

Foia bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacției

„BISERICA și ȘCOLA.“

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

INVITARE DE PRENUMERAȚIUNE

LĂ

„BISERICA și ȘCOLA.“

Foia bisericească școlastică, literară și economică.

Cu 1 Ianuarie stil vechiu 1898 deschidem abonament nou la „Biserica și Școla.“

Rugăm pre toți domnii abonați de până acum, cari doresc a avea foia noastră și pe viitoriu, se binevoiescă a trimite la „Tipografia diecesană“ prețul de prenumerațiune care e:

PENTRU AUSTRO-UNGARIA:

PE UN AN . . . . . 5 fl. — cr.
„ 1/2 „ . . . . . 2 fl. 50 cr.

PENTRU ROMÂNIA ȘI STRĂINĂTATE:

PE UN AN . . . . . 14 franci.
„ 1/2 „ . . . . . 7 fr.

Sprrijinul moral și material, de care până acum s'a bucurat foia noastră, ne îndreptățește a spera, că și în viitoriu vom fi îmbrățișați de asemenea simpatii caldurese precum și de bunăvoința nestramutată a On. Public cetitoriu.

Redacțiunea.

Vięta noastră confesională.

În timpul din urmă s'a dezvoltat în mare măsură interesul poporului nostru față de afacerile administrative bisericesci, școlare și fundaționali. Și este de sigur un bun semn, când vedem, că poporul dezvoltă zel și strădanie întru înaintarea afacerilor, cari privesc biserica și școlile noastre. Faptul acesta ne servește de sigur de dovadă, că înaintăm în vięta

noastră bisericească confesională. Ar fi însă o greșelă dacă voind a-ne pronunța asupra stării și stadiului, în carele se găsește astăzi vięta confesională la noi, ne-am restrânge în judecata noastră numai la acest moment, și nu ne-am estinde privirea asupra tuturor momentelor, cari au influință decizătorie asupra sântului de pietate creștinească al poporului. De aceea voind a-ne da seamă în mod nimerit asupra stadiului, în carele se găsește astăzi la poporul nostru vięta confesională, o vom privi între altele și din punctul de vedere al datinelor religioase, pentru că acestea sânt neespărțite de religiune ca atare. Datinele religioase sunt formele esterne, în cari se manifestază vięta internă religioasă a poporilor. Prin ele lucrează în vięta poporilor însași religiunea.

Și privind vięta confesională a poporului nostru din punctul de vedere al datinelor religioase, trebuie se constatăm, că pre nesântite s'a înfurișat în sinul poporului un duch strein de neamul nostru, și astăzi se sânt deja pre alocuria o înstreinare dela frumosele noastre datini religioase rămase din bătrâni.

Vom aminti în punctul acesta câteva exemple.

Din bătrâni, așa ne-am trezit noi, cei ce astăzi sântem mai înaintați în vîrstă — că poporul nostru ținea de păcat mare: a nu merge în Dumineci și în sêrbători la sfânta biserică, — mai de parte a nu merge la biserică în haine curate, în haine de sêrbătore, — și a nu se împărtăși în decursul postului mare cu sântele taine.

În aceste trei momente, cari odinioară erau creștinești generală, și formau sentimentul public al poporului nostru, aflăm un frumos program de vięta creștinească, și în același timp un nimerit sistem de economie națională.

În biserică și prin cercetarea casei lui Dumnezeu a aflat poporul nostru adăpost și mângâiere în contra viforului necazurilor și ispitelor, învățătura dumnezeiescă, har și ajutorul lui Dumnezeu în grăua sa luptă pentru existență și dezvoltare.

În tendința poporului nostru de a-se prezenta cu cuviință și cu demnitate la slujba dumnezeiescă, aflăm o tendință din cele mai nobile, tendința de lucru și progres pe terenul economic, tendință căreia avem să-i mulțămim dezvoltarea industriei noastre naționale, odinioară atât de înfloritoare în fiecare casă românească. Precum odinioară la vechii Romani, Cornelia, mama Grachilor, în loc de mărgăritare și bijuterii de prețuri mari își-arată amicelor sale preții săi: tocma așa sîmția o adevărată răsplată a sîrguinței și hărniciei mânilor sale mama română, când la țile mari, înainte de a merge la sfînta biserică, își-îmbrăca întregă casa cu haine nouă, rodul muncii și vredniciei mânilor sale.

Țilele, în cari se împărtășiau credincioșii, tineri și bătrîni, cu sfintele taine, erau țile de adevărată mângâiere și bucurie sufletescă. Astfeliu de ocaziuni erau îmbinate cu frumoșe pregătiri și acte de bună cuviință creștină, prin cari se întăria raportul de iubire evanghelică dintre părinți și fii, și în genere dintre oameni. La astfeliu de ocaziuni se împăcau multe divergențe credute necomplanabile prin puterea, ce o esercia asupra credincioșilor religiunea și sfintele așezăminte ale bisericii.

Era apoi în poporul nostru puternică credința, că nu este bine, nu este iertat a începe nici un feliu de lucru fără a implora darul și ajutorul lui Dumnezeu, că este rușine și păcat a nu ținea cuvîntul dat, și a nu implini ceea ce ai făgăduit, a nu cinști pe bătrîni, seau a vătămă pe cineva prin cuvinte nesocotite, și altele multe, cari constituiesc un frumos sistem de viață morală, sistem, în carele poporul nostru a avut un îndreptariu sigur în toate afacerile vieții, îndreptariu, carele în decurs de veacuri multe s'a constatat de bun și avantajos în toate cestiunile, și mai cu seamă în ceea ce privește apărarea și dezvoltarea individualității noastre naționale.

Astăzi, repetăm, se sîmte deja pre alocuria o înstreinare dela datinele religioșe;  r ac stă împrejurare conturbă, și p te slăbi viața noastră confesională, de care ne l gă atât de multe suvenirii ale trecutului, și dela carea este dependentă viața și dezvoltarea noastră viitoare. Și deci ni-se impune datorința, ca să studiăm căile, prin cari s'a străcurat în poporul nostru duhul stroyin, carele s  inc rcă a-

ne despoia de datinele noastre religioșe, ca să-i potem afla leacul, prin carele să-l potem impedece. Spre scopul acesta vom inc rca a face o analiză mai  nt i cu portul nostru românesc, — amintind, că în portul poporului nostru s nt incorporate două idei, de o însemnată valoare pentru noi, și anume: a) portul românesc infățiș nd îmbrăcămintea coloniștilor aduși aici din imperiul roman, nu suferă schimbări și innoiri, pentru că prin schimbări și innoiri se denatur z , și-și perde originalitatea atât de prețioșă neamului nostru, și b) portul românesc p rtă în sine un timbru religios, la carele neamul nostru a ținut, și ține cu anumită sfîntenie.

Ideile veacului nostru s nt ins  dușmane am nduror acestor idei. Lumea de astăzi doresce, și asc ptă schimbări și innoiri radicale pe toate terenele. Și în ac stă lume trăind și poporul nostru, și molipsindu-se de schimbările, cari la orașe le face în port moda, astăzi se p te deja observa în portul românesc unele schimbări, cari se fac atât în denaturarea originalității portului, precum și în ceea ce privește bunăstarea economică. S'a introdus ac c  în portul românesc în unele părți un lucș neiertat din punctul de vedere al originalității și ruinătoriu în ale economiei. Acest lucș s'a introdus pe nes mțite, și fără să-ne dăm seamă de consecințe, — imit nd pre alții, creduți mai înțelepți și mai înaintați în cultură decât noi. Lucșul, de carele vorbim, a ruinat, și adus la sapă de lemn și p nă acum multe familii rom nesci; și spre a preveni pentru viitoriu astfeliu de catastrofe, aș  credem, că a sosit deja vremea, să g ndim, și să aflăm calea, prin carea, s  potem reintroduce în port simplitatea de odinioară;  r ac stă, precum înțelegem noi lucrul, o vom pot  ajunge numai aș , dacă vom pot  contribui, ca portul românesc să-și reiea timbrul religios de odinioară, — credința poporului nostru, rămasă din bătr ni, că este rușine și chiar păcat a purta haină, făcută de m ni stroyine, și că hainele, cari le portăm, să fiă făcute de m nile noastre proprii. Portul românesc nu permite lucș. Frumusețea lui consistă în simplitate, și în pod bele, cari i-se adaogă prin cusăturile făcute prin m nile și fantasia destul de dibace și de îndemnatec  a femeii române. Din toate acestea rezultă necesitatea de a contribui și conlucra, ca să-se reintroducă industria rom nescă de casă atât de negl să astăzi în unele părți. Ca să potem ajunge scopul acesta și alte scopuri, ce le urmărim de lipsă este, să cultivăm și alimentăm în m sură tot mai mare datinele noastre religioșe, și se contribuim și

pre acéști cale la întărirea și desvoltarea vieții noastre confessionale.

În punctul acesta însă luptăm astăzi cu mari pedeci. Este un păcat greu al veacului, în carele trăim, că lumea de astăzi privesce de lucru de modă a da mai ușor creșmânt ideilor, profesate de ómeni, decât cuvântului evangheliei și glasului bisericii. Din acéști slăbiciune modernă s'a plămădit prin literatura popórelor apusene cu deosebire dela reformațiunea lui Luter și Calvin încóce un felu de dictatură spirituală, carea cu abatere dela principiile și virtuțile evanghelice voiesce să stăpănescă întrégă vieța popórelor. Acéști greșită direcțiune a lovit necurmat în autoritatea evangheliei, cât și în așezămintele bisericesci, cu scop, ca să deschidă cale și intrare la popor ideilor propagate de dēnsa, cari ca idei inventate de om, supuse fiind greșelilor, la cari este espus omul, au făcut popórelor multă stricăciune, carea se resēnte atât de greu astăzi în tot locul. Prin contactul nostru cu streinii în școlă și în literatură, idei de ale acestei direcțiuni greșite s'au străcurat pre nesēmțite și în societatea noastră póte că din greșelă, seau din ușurința, cu carea am imitat pre alții. Astăzi sēmțim destul de greu consecințele acestui duch strein mai cu seamă în două împrejurări fórt regretabile, și anume: în sărăcia poporului și în neîncrederea unuia în altul, o împrejurare, carea ne-a făcut și până acum destul de multe necazuri. Atât sărăcia poporului, cât și neîncrederea, de carea vorbim, s'a lățit la noi în mēsură, în carea ne-am abătut dela vieța confessională, sub carea noi în conformitate cu doctrina bisericii înțelegem: îngrijirea și resoluțiunea de a-ne înspira în modul nostru de gândire și acțiune pre tóte terenele vieții de ideile religioase ale bisericii noastre și de a-ne împărtăși de binefacerile, ce ni-le pun la îndemână așezămintele noastre bisericesci, astfelu, ca prin acésta, să-ne asigurăm un mers repede și succes în calea noastră spre desvoltare.

La noi, la români, iubirea și zelul față de biserică și popor la anumite ocațiuni și în unele cestiuni se arată adese ori în o formă marcată și chiar surprindătoriă. Ca dovadă despre acest zel și acéști iubire ne servesc în mod neîndoios multele lucrări bune, cari s'au sevērșit la noi în timpul din urmă în biserică și prin biserică. Se pare însă că răpiți de lăcomia de a lucra cât mai repede și mai mult pentru a-ne organisa și întări aparatul trebuincios pentru buna îngrijire a afacerilor administrative bi-

sericești, școlare și fundatiionale, s'a potut întēmpla, ca să nu bāgăm de seamă unele scăderi în desvoltarea și întărirea vieții noastre confessionale. Observând noi astăzi aceste scăderi, negreșit, că le vom da atențiunea, ce ele o reclamază, și vom lucra din tóte puterile, ca ele să dispară, și cu o bună întocmire vom poté realiza mult, vom poté face totul și în acéști privință.

Avem astăzi în parochiele noastre un cler și un corp învățătoresc cualificat, avem corporațiuni parochiale organiate după prescisele statutului organic; și negreșit preoțiimea, învățătorii noștri și fruntașii din parochii lucrând unii cu alții în deplină armoniă își-vor face datorința și în acéști privință. O cer acéști lucrare cu întēțire interese mari ale bisericii și poporului, o cere acésta viitoriul nostru. Pentru a poté sevērși cu deplin succes acéști lucrare de lipsă este, să ne acomodăm, și întocmim după planul bine determinat, pre carele il-gāsım în doctrina și în practica seculară a bisericii, — care pretinde dela noi mai nainte de tóte deplină priveghiare, ca ori ce ideia streină de neamul nostru, carea ar încerca, să străbată în popor, să-o împedecăm prin aceea, că-l vom lumina asupra consecințelor ei de sastróse și omorítóre; ér pre de altă parte să-ne dăm tótă silința, ca poporul nostru în tóte acțiunile sale să practice, și cultive virtuțile creștinești, mijlócele unice, prin cari poporul póte se lupte cu succes în contra greutăților și necazurilor vieții.

Memoriu-Manuscript al contelui Mikó Imre despre români, ales Biiserica lor.

Sub titlul acesta a publicat venerabilul nostru octogenariu, dlu Vincențiu Babeș, un prețios document, relativ la istoria bisericii române dela anul 1700—1741. Și până când vom poté face o dare de seamă despre cuprinsul acestui memoriu, publicăm introducerea, făcută de dlu Vincențiu Babeș acestui manuscript, din carele a binevoit a-ne pune și nouă la dispozițiune un exemplariu.

Când luăm notiță despre acest prețios document, până acum necunoscut, așa credem, că este de lipsă, să amintim, că dlu Vincențiu Babeș, a lucrat mult pre acest teren, și anume că la inițiativa și stăruința dēnsului a încredințat academia română dlui Nicolae Densușian misiunea de a scruta arhivele și bibliotecile din Budapesta, cu care ocaziune a descoperit între altele și manifestul de unire din anul 1698, — carele a fost publicat mai întâiu în „Biserica și Școlă“ tot din bunăvoința dlui V. Babeș. Tot dlu Babeș în calitate de rapor-

tor asupra bugetului Academiei a propus subvenționarea fericitului întru aducere aminte G. Bariț pentru căutarea și adunarea de documente din Ungaria și Transilvania, carele apoi a descoperit pre Bod, și a adus o copie a operii acestuia despre Români, precum și o mulțime de documente nouă până acum necunoscute. Opul lui Bod a fost apoi procurat cu spesele ilustrei familii Mocsonyi prin fieirtatul profesor Dr. Silasy și multiplicat în 30 de exemplare prin dlu Vincențiu Babeș pre spesele Episcopatului nostru.

Introducerea ce o face dlu V. Babeș la manuscrisul contelui Mikó Imre sună în următorul mod:

„A fost în Bucuresci, în anul 1889, pe timpul sesiunii gen. a academiei române. Amicul meu semisecular G. Bariț, pe la capetul unei ședințe sêmțindu-se cam rău, m'a poftit să-l însoțesc pân' acasă la densusul în hotel „Metropol“. Aerul și comoțiunea pân' acolo mai învingorându-l, am stat la densusul peste o oră, și ne-am luat la vorbă, vorbă bătrânescă „de rebus omnibus“, din trecut și present și — despre viitoriu, și mai vêrtos despre academia noastră carea la urdirea ei — atât de mari speranțe ni făcea, firesce tot criticând, unul dintr'o parte, altul dintr'altă, precum li este data bătrânilor, însă tot în cea mai deplină armonie. — Și s'a rostit neuitatul meu amic — printre multe altele astfel: „Am muncit și eu mult în viața mea, mai vêrtos mult, ca să luminez tinerimea, ca să avem o sucrescență, care să continue cu zel și prudență opera emancipării și renascerii naționale . . . Durere, spiritul infam ce se desvôltă spre finea secolului — din tôte părțile, pre tôte căile de sus dela putere, dela puterea intelectuală, ocrotitoare, acel spirit am puté dice „nihilistic“, a străbătut și până în ale noastre straturi slăbănoge, deșteptând în multe pepturi ambițiune próstă și lăcomiă dobitocescă, astfel amenințând greu cu zădărnice straduințele de un secol și jumătate ale noastre și ale predecesorilor nostri, dela martirul Inocențiu Clain încoci; . . . .

„Am cules și adus academiei noastre și eu multe și importante documente, pe câte numai am putut pune mâna — prin lunga mea viață, și câte nu mi-au perit la 1848/9. Nu știu, decât acelea vor fi cândva publicate și utilizate, că frații de dincoci, mai toți din direcțiunea activă la emanciparea României, abia ajung d'ași publica și utiliza ale lor proprie. Fiă! Că în fine acelea mult-puțin sunt și ale noastre. — Numai dacă academia noastră ar puté fi scutită de influințe politice! . . . Inșă mă tem . . . mă

tem de Epigoni! . . . Ți-aduci aminte, cum în această privință mereu ni-se văierau — frații Bratenești, C. A. Rosetti și — la rândul său Kogălnicean!

„Vi-am dat manuscrisul lui Bod, atât de important pentru istoria Bisericii române și — precum D-ta pré bine te-ai esprimit, atât de bine ascuns 125 de ani din naintea ochilor neamului nostru! . . . Și D-ta te-ai îngrijit, ca această carte-manuscris să nu mai pótă fi ascunsă. Fôrte bine ai făcut. — Mai am un asemenea manuscris; este al contelui Mikó Imre; l'am scos tot din biblioteca museului Clușan. Vêdând deci cum ai proces cu Bod, nu știu face mai bine, decât — să ți-l dau și pe acesta D-tale, să faci tot asemenea cu el, cu atât mai vêrtos, că acesta par'că vine a confirma și completa pe al lui Bod, pe care Mikó bine-l cunosea și despre care a și scris, cu multă laudă“ . . . „Pecat că lucrarea se încheiă cu anul 1745 și nu s'a continuat măcar pân'la era nouă, inaugurată cu revoluțiunea francesă“.

Primind eu astfel la acea ocasiune copia autenticată a operii, am devenit în posesiunea ei, cu angajamentul, de a o publica la timpul său, ca și a lui Bod; deci acum multiplicată în 25 de exemplare vin a o da în mânilor și folosirea cunoscătoriilor zeloși scrutători ai istoriei Românilor. — Și fiindcă sigur vor fi, cari vor întreba, că: Cine-e, său proprie-cine a fost contele Emeric Mikó? — mă grăbesc, a adauge aci câte-va notițe pregnante, ce-i caracterizéză persóna.

Născut la 1805 și răposat la 1877, Emeric Mikó a fost unul dintre cei mai luminați și activi magnați unguresi, din pleiada cea strălucitoare a bărbaților naționali, cari mai vêrtos de-pe la anul 1825 începând, prin lupte grele și mari sacrificii, profitând de împrejurări, au isbutit să-și ridice neamul sus la putere. Dar el a fost și a ramas specific ardelean. Și — din acest punct de vedere presentul Memoriu său — fragment de Memoriu, are o specială — importanță pentru noi.

Contele Emeric Mikó, încă tiner a percurs repede scara oficiilor și demnităților publice; însă neconsêmțind densusul cu direcțiunea de la 1848/9, d'atunci șapte ani de zile a trăit în retragere — numai studiilor sale, a celor istorice mai cu sémă. În acest timp de retragere — cred eu va fi scris el și presentul Fragment istoric despre Români, care — cu multe manuscrite, cărți și do-

cuminte și cu bogatele sale colecțiuni, toate le-a dăruit — creațiunei sale, Museului din Cluș. Tot el a întemeiat — tot acolo, teatrul național, societatea istorică și prima jurnalistică magiară.

La 1867, cu ocaziunea inaugurării dualismului, contele E. Mikó, cum se dice — ca de pěr a fost ridicat în fotoliul ministrului pentru comunicațiune, unde de loc nu se potrivea.

Încât pentru politica lui națională, servindu-mă de auctoritatea panegiristului său b. Kemény Gábor, (în „Századok“ d. 1877), citez deviza sa, care era: „Per agit tranquilla potestas, — quod violenta nequit“; ceea ce eu aș exprima pe românesc astfel: „Cu prudență ajungi mai departe, ca cu violență.“ Era din maximele sale cunoscute, pun aci trei numai:

Anteiū: „Prudența politică se cuprinde și — culminează: — intru a evita conflictele cu puterea brută a statului, silindu-ne a desarma, pre-cât se pôte, acea crudă putere.“

Adoua: „Să simțim cald, să calculăm rece, să mergem rezoluți tot înainte, dar tot judecând bine.“

A treia: „Să scrutăm și învățăm trecutul, istoria. Căci, de dece ori de vom căde, ér ne vom ridica, precât timp vom avé constiința istoriei noastre.“ . . .

Cele cuprinse în presenta scriere, de și se încep cu — quasi capitolul: „Az oláh nemzet eredetéről,“ adecă: „Despre originea națiunei române,“ — totuș ele mai interesante sunt și mai bogate în datele relative la Religiunea ab antiquo a Românilor, anume dela finea secolului XVI., epoca, care în istoriă a fost par' că timpul de probă al vitalității neamului românesc.

Budapesta în Decemvre 1897.

V. Babeș.

D I V E R S E.

* **Inbilen.** În ziua de 14/26 Ianuarie a. c. s'au implinit douăzeci și cinci de ani, de când Pré Sântia Sa Domnul Episcop al diecesei greco-catolice din Oradea mare Michail Pavel a fost chirotonit intru Episcop. Din incidentul acesta clerul și poporul diecesei greco-catolice din Oradea-mare, adênc pătruns de sêmțul de recunoscință și iubire cătră Prelatul jubilant a ridicat rugăciuni cătră Cel Atotputernic pentru îndelunga viață și sănătate a Pré Sântiei Sale.

Felicităm și noi pe Pré Sântia Sa, și îi dorim dela Dumneșeu, ani mulți fericiți!

* **I. P. S. S. Metropolitul Primat al României** printr'un ordin a interzis participarea femeilor în corurile bisericesti din eparchia Ungro-vlachiei.

* **Congresul bisericii sêrbesti** după o scire apărută în foi, va fi convocat de nou în primăvara acestui an la Carlovăț, spre a rezolvi cestiunea autonomiei bisericii sêrbesti.

* **Alegere de protopresviter** în 8/20 Ianuarie, a. c. s'a futrunit sinodul electoral al protopresviteratului Devei din archidieceasa transilvană pentru efeptuirea alegerii de protopresviter. La această alegere a intrunit părintele Nicolau Sinea paroch în Biscarea 23 de voturi, ér parintele Georgiu Roman paroch în Sân-Nicolaul mic, eparchia Aradului 15 voturi.

* **Un nou dar al M. S. Regelui Carol I.** Regele României ține sê-și încoroneze glorioasă ședere în tronul Terții-Românești, cu tot mai multe fapte nobile, care sê-i pomenescă numele prin generațiuni multe. Acum de curênd, intru aducerea aminte de tãmăduirea Principelui Ferdinand din bóla crudă ce-l atacase, M. S. Regele a hotărît sê înființeze pe moșia dela Slobozia-Zorleni un asil în care sê se primescă și îngrijescă în tótă vremea câte 30 de copii orfani de țerani.

* **Petrecere în Arad.** Tinerimea română din Arad și jur din cauza anului rêu și a crisei economice simțită peste tot, nu va aranja în carnevalul acesta balul usitat împreunat cu prea multe spese, ci numai o simplă petrecere de dans, la care damele sunt rugate a sê presenta în toaletă de promenadă. Acastă petrecere sê va ține în 12 Februarie st. n. în sala dela hotelul central. Prețul de intrare 1 fl. de familie 3 fl. Venitul curat e destinat pentru ajutorarea școlarilor sêraci. După pregătirile făcute deja de comitetul aranjator, această petrecere va fi bine cercetată. Învițările s'au expedit deja.

* **Lupta dela Smârdan.** Luni în 12 Ianuarie a. c. s'au implinit 20 de ani, de când tènêra armată română în lupta dela Smârdan cu Turcii ca și în întreg rêsboiul din anul 1878 purtat pe câmpiile Bulgariei în-contra semilunii, — a dat dovești de vitejie vrednică de strêmoșii sêi. Lupta de Smârdan este o luptă eroică, de-orece în această luptă armata română de trei ori mai puțină la număr decât armata turcescă a raportat învingere strălucită. Despre această luptă ofițerii armatei streine, cari după biruință au mers sê observeze poziția s'au declarat în un mod fórte favoritor pentru armata română, dechiarând, — ca lupta dela Smârdan este una din cele mai strălucite fapte de arme cari se găsesc în analele rêsboielor. Cu privire la această luptă M. S. regele Carol a declarat, că printr'êns s'a înălțat fórte sus reputațiunea infanteriei de liniă, — de-orece numai 3 bataliône cu un efectiv redus a raportat această isbândă.

* **Atentat anarchistic.** În nóptea spre 19 l. c. a fost atacat un polițist în una din stradele Parisului pe la spate de un individ, și primind mai multe împunsă-

turi grave cu un pumnal a cădută rănit de moarte la pământ. La strigătul disperat al polițistului rănit, au sărit în ajutor alți 3 polițiști, cari numai după o grea luptă și după ce și unul din ei primise grele răni, au putut desarma individul, internându-l în o odaia polițienescă din apropiere. Ocupându-se într'aceea polițiștii cu camerașii lor vulnerați, se treziră de-o dată cu mai multe pușcături de revolver, cari le sloboziă anarchista prin ferestra temniței preventive. Numai după-ce sosise un comisar de poliție la locul atentatului, și asigura pe cuvânt de onoare, că nu va fi maltratat, anarchista a încetat cu pușcăturile. La interogator a răspuns anarchista, că-l chiamă *Etievent*, și e redactorul foii anarchiste „*Libertaire*.” Intrebat fiind de cauza atentatului său, a răspuns, că el ca om al libertății urăște ori-și-ce organizașia, ori-și ce autoritate, ér' pe polițiști în primul rând, fiind-că aceștia reprezintă autoritatea și ordinea socială. I-i pare rău, că nu a putut omori și pe comisarul polițienesc, care e un reprezentant și mai puternic al acestei autorități nesuferite. Trecutul lui *Etievent* e de tot criminal. A fost în mai multe rânduri osândit pentru furt de dinamită, a fost chiar și espulsat pentru niște atacuri îndreptate contra presidentului republicei. Cu puține zile înaintea acestui atentat a sosit din Londra.

* **Protopresviter nou.** Consistoriul arhidiececan din Sibiu, precum cetim în „Telegraful român” a numit protopresviter pentru tractul protopresviteral al Hașegului pre părintele *Tit Vesp. Gheaja*. Adresa m felicitările noastre noului părinte protopresviter, și îi-dorim cel mai bun succes întru conducerea și păstoria clerului și poporului tractual.

* **„Fôia Pedagogică”,** carea în anul trecut a apărut în editura „Telegrafului Român”, în anul acesta va apăre în editura redactorilor săi dnii: *Dr. D. P. Barcian*, *D. Comșa*, *Dr. P. Span* și *Dr. I. Stroia* și anume de două ori pre lună la 1 și 15 ale fiecărei luni. Nrul 1 apărut în anul curent conține următoarele: Treptele formale ale învățământului, de *Dr. P. Span*, lecția din istoria naturală de *Dr. D. P. Barcian*; sub rubrica din literatura școlară: „fisica pentru școlile populare de *I. Bălan*, recenziune de *D. Comșa*, raportul general al comitetului central al reuniunii agricole române din comitatul Sibiului, revistă nouă; Informașuni, Felurimi.

* **O carte de mare valoare.** Sub îngrijirea profesorului dela facultatea teologică din Cernăuți, *Dr. Emilian Voitschi*, va apăre cât de curând „*Psaltirea*” adecă psalmii traduși după textul original și însoșiți de explicări forțe amănunșite de decedatul profesor la aceeaș facultate *Isidor cav. de Onciul*. Atragem încă din bună vreme atenșiunea cetitorilor nostri asupra acestei valoroșe cărți cari menită este a ne face se pătrundem adevăratul înșeles al măreșilor psalmi, de cari era întreșesut întreg cultul dnmnezesc al bisericei noastre.

* **Mijloc contra furnicilor.** De multe ori primăvara se ivesc în grădinile de legumi raiuri de furnici, cari rod plantele tinere, și fac mari danne. Contra

furnicilor se recomândă ca un bun mijloc, să sēmănăm în straturile pentru legume și câte un fir de cânepă, care are un miros aspru și greu, și de carele apoi furnicile fug.

* **Reformă în esamenele de maturitate.** În sensul unei noue ordinașuni ce se elabora în curând ministrul unguresc de culte și instrucșie pudlică, la esamenele scripturistice de maturitate, studenșii nu vor avé a traduce din limba ungurescă în cea latină. În chipul acesta studenșii vor scăpa de o chinuire fără reason, și timpul câștigat se va întrebunșta pentru cetirea mai temeinică a clasicilor.

* **Vorbe din vechime.** Înveșăturile — a șis un înveștat din vechime — sînt desmerdările și mîngăerea mea; dacă am bucurie, ele mi- cresc; dacă sînt în mîhnire, ele mi-o îpușineză; la tôte nenorocirile alerg la studiile mele ca la singura mea mîngăere și din ele trag folosul de a suferi acele rele cu răbdare.

* **Morte causată prin — păjanganis.** Diarelor vieneze se comunica următorul cas tragic: În zilele trecute a murit în *Fischau* economul *P. Rumpler* în urma unei otrăviri de sânge. Tăindu-se anume cu un cușit la mâna stîngă, și-a pus după sfatul unei țerance bătrâne păjanganis pe rană, pentru de a curma curgerea sîngelui. De fapt sânge nici nu a mai curs din rană, dar' în aceeași și s'a îmbolnăvit și după 3 zile a murit sub cele mai mari chinuri. Medicii au constatat otrăvirea sîngelui prin întrebunștarea păjanganisului. — Atragem atenșiunea cetitorilor nostri asupra acestui cas, că și la noi se întrebunștă acest periculos mijloc, pentru de a face să înceteze curgerea sîngelui din atari rane.

* **A doua lună.** Renumitul astronom din *Hamburg* *Dr. Waltemath*, sub titlul „*Luna a doua a pământului*”, a încunosșinat pe prietini săi astronomi, că a doua lună a pământului, atât de mult amintită, se va puté vedé pe bolta ceriului în forma unei pete mici în decursul anului acestuia, și anume în 3 Februarie și în 30 Iuliu. *Dr. Waltemath* crede cu siguritate în existenșta lunei a doua, despre carea este de părere, că este aprópe de 3-ori așa de departe de pământ, decât luna visibilă. Astronomii aștépșta cu mare interes zilele numite.

* **Spre aducere aminte.** Clericii institutului din *Arad* cari au absolvat la anul 1891 cursurile teologice s'au deobligat prin un „obligament moral” la o convenire „colegială” la 10 ani după absolvare. Adecă la a. 1901 se convină la olaltă, dela care convenire numai morbul și alte referinșe familiare adevrite prin un document dat pe basa consciinșei sale pot fi scusabile. S'a ales de președinte: *Simeon Cornea* preot adm. în *Bătania* (cot. *Cenadului*), după reposarea fiertatului *Aureliu Givulescu* († la a. 1893 2/14 Septemb.), s'a denumit din partea presișului doi notari: unul pentru părșile *Arado-Banatiche* în persóna preotului din *Agriș* (cot. *Aradului*) *Romul R. Motorca*, iar pentru părșile *Bihorene* din jos subscrișul. Deci conform oblig. moral punctul al

3-lea, rog pre frații în Christos bihoreni, că totdeauna până la 15 Ianuarie v. să-mi raporteze ubicațiunea lor, locuința și poșta ultimă, precum și referințele familiare, momentele mai însemnate din viața petrecută în decursul anului respectiv și altele ce îi va dicta mintea serioasă și sănătoasă la lucruri bune și folositoare pe baza cărora se pot face un report exact pe proiectata ziua de venire. Vecherd, la 19/31 Decembre 1897. George Chereșiu, paroch, notariul părților bihorene.

* **In băile dela Reșița** s'a întâmplat de nou o mare nenorocire. Explodând în o parte a băii gasuri: acestei esplosiuni au căzut victimă 8 lucrători.

* **Esportul de pasări de casă din Ungaria** s'a mărit în mare măsură în anii din urmă. După datele statistice s'au esportat în anul 1895 pasări de casă în preț de treizeci de milioane de florini. Țările, în cari se esportază sunt cu deosebire: Anglia, Belgia și Holanda. Se caută cu deosebire pasări de casă de soiuri mai mari, cari au carne multă. Faptul acesta este un avis, ca economii nostri să prăsescă cât mai multe pasări de casă și de soiuri mai mari.

* **Viață lungă.** În comuna Budafalu din comitatul Ung a murit zilele trecute un om în vârstă de 114 ani.

* **Lupte în contra scumpirii pâinii.** Din mai multe orașe ale Italiei sosesc știri despre demonstrațiuni arangiate de popor în contra scumpirii pâinii. În Roma, Ancona, Mailand și alte orașe mai mici s'a strâns poporul, îndeosebi lucrători, cari au demonstrat înaintea edificiilor municipale, cerând reducerea prețului de pâine. Populația iritată a jefuit mai multe magazine de păpușoi, spărgând tot ce le-a stat în cale. Ultimele știri spun, că demonstrațiunile au încetat în urma intervenirii armatei. Se presupune, că această mișcare s'a pus la cale de anarhiștii italieni, cari în număr de 2000 au scăpat timpul ultim din închisori.

* **Lipsă de localități de școlă în Budapesta.** Cetim în jurnale, că în unele părți ale capitalei Ungariei nu sunt de ajuns localitățile esistente pentru școlile din Pesta, și din această cauză pruncii obligați a cerceta școlă, sunt împărțiți în două grupe, — și o grupă cercetază școlă în orele de înainte de amăzi, ér a doua grupă în orele de după amăzi. Părinții pruncilor sunt nemulțamiți cu această situațiune, și stăruiesc pre lângă primăria orașului se înmulțescă numărul localurilor pentru școlă.

* **Cismele lui Bonaparte.** Pre când Napoleon Bonaparte era miliitariu tânăr era nemulțamit cu starea sa, i-se părea adecă, că în raport cu talentul său militar nu înainteză destul de repede. De aceea s'a hotărât într'o bună diminiță, ca se iasă din armata franceză, și se între în armată turcească. Ca să se potă ecuipa de călătorie Napoleon își-comandă o păreche de cisme nouă. Când îi-aduse ciobotariul cismele însă, cerând Napoleon se-i-le dea pre credit, acesta nu s'a învoit, și Napoleon a fost silit să-și comendeze cismele trebuincioase la alt ciobotariu. Până când se-i le facă însă acesta, norocul

lui Napoleon s'a schimbat, și a început a înainta pre scara, carea l-a înălțat până la coróna împărătescă, și drept răsplată, că cismele l'au făcut să nu mergă în Turcia și să rămână în Franța, — totă viața a purtat cisme mari până din sus de genunchi.

* **Eu împreună mări cu mări.** Despre renunțitul ingineriu francez, carele a plănuit, și realizat lucrările dela canalul de Suez, carele împreună marea mediterană cu oceanul indic, se istorisesc, că odinioară călătoria pre dumul de fer cu nisee agenți călători. Meșter de vorbă, cum sunt agenții il-prinseră în discurs și pre Lesseps, și vădând din cunoștințele sale geografice, că este om umblat în lume, îl-întrebară, că cu ce preocupeteșce dânsul? La această întrebare Lesseps le răspunse, cu dânsul strépunge istmuri, și împreună mări cu mări. Agenții nențelegându-l, că ce voiesce, să dică, îl-luară în ris, ér Lesseps rise și mai bine de dânsii, vădând că cu cine are de lucru.

* **Ruinele Troiei.** În zilele ultime au trecut ruinele Troiei în posesiunea museului archeologic din Constantinopol. Ruinele Troiei se află — precum se știe pe teritorul comunei Hiffarik din Asia mică; această comună era proprietatea comerciantului englez Franc Calvert, care o cumpăraseră în anul 1869, pentru a iniția săpăturile necesare. Trecând acuma acest petec însemnat de pământ în posesiunea museului archeologic din Constantinopol, direcțiunea museului va continua acum cu mai mare aparat săpăturile începute, pentru de a aduce la lumina zilei prețioasele rămășițe ale vechei Troiei.

* **Petra de certy.** Între Temistocle și Aristide, fruntașii poporului grecesc din anticitate era dușmăniă de mörte. Odată însă au fost trimiși ambii în o țară depărtată ca să reprezenteze interesele patriei lor, și ajungând la granița țării duse Temistocle lui Aristide: „noi amândoi portăm o petra de certy, să-o lăsăm aici până la rentörcere, ca nu cumva din cauza certii dintre noi se suferă interesele patriei“. Aristide primi propunerea lui Temistocle aruncară petra de certy, și împliniră cu demnitate misiunea, ce le fusese încredințată, lucrând în deplină armonie la înaintarea binelui public.

* **Sfat economic.** Dacă voim, ca gănele să ouă tot anul, se recomandă, a se aduna sămânța de urzică când este certy, și din această amestecată cu țărițe să-se dea din când în când gănilor să mănance.

* **Un óspe nechiămat.** La un bal picnic arangiat zilele trecute de damele din Szarvas s'a prezentat între alți óspeți și un tănăr îmbrăcat elegant, carele s'a recomandat, că este corespondentul unei foi mari din Budapesta, și este trimis anume, ca să reporteze despre bal. Comitetul aranjator l'a primit se înțelege, sub titlul acesta förte afabil, și la ospetat bine. De cătră ziua însă mai sosind și alți óspeți cu trenul dela Pesta, unul din cei nou sosiți se adresază, cătră dlu raportor, cu cuvintele: „dar tu ce cauți aici Moritz“, și atunci ieși la ivelă, că acel óspe bine vădut, nu este raportor al vre unui jurnal, ci un agent viaiajor carele mersese la acel bal, ca

să-și petrecă bine fără cheltuieli. Această îndestăinuire a supărat pre mulți din cei ce îl-omeniseră cu atâta afabilitate mai înainte, și pretinsul raportor trebui să părăsească cu anumită grabă sala de petrecere,

* **Mijloc în contra sobolilor.** Precum se știe sobolii fac unele pagube economilor pre livezi și prin grădini prin aceea, ca scot mușuroie, și în grădini scot și rădăcinile legumelor. Contra acestei pagube unii economi se apăsă prin aceea, că pândesc sobolii, și îi-omără. Acesta însă nu este bine, și nu este iertat, să-o facem, — deoarece sobolii fac mari servicii prin aceea, că prăpădesc multe insecte stricăcioase vegetațiunii; și dacă economii voiesc să nu le scotă sobolii dre pământuri mușuroie, atunci pre mușuroiele prospete să pună câte o cârpă înmăoiată în petrolu, și apoi sobolii fug de mirosul petrolului.

* **Răspuns creștinesc.** Din bătrâni s'au deprins credincioșii noștri, ca să ducă prinose și jertfă la sfânta biserică mai cu seamă la sărbători mari. După acest obicei, precum ni-se istorisește, venind la oraș, în anul trecut înainte de sărbătorile sfintei înviării a Domnului un creștin de ai noștri a cumpărat două lumini frumoase, ca să-le ducă la sfânta biserică la mormântul Domnului. Mergând pre drum către casă cu luminele un strein a început, să ridă de dânsul, — zicându-i că de ce folos îi-sunt lui acele lumini, și că n'ar fi fost mai bine, ca pre banii, ce i-a dat pre lumini, să-și fi cumpărat niște carne la sărbători. Auzind această creștinul nostru îi-răspunde streinului: „ei jupâne, jupâne, este destul de trist, că nu știi, de ce folos ne sunt nouă românilor luminele. Apoi ca să-știi, să-ți spun eu. Dintre voi cei cari lăcomiți atâta după carne și după traiu bun, știi, în tot anul se primejdiesc și se omără, seucid pre sine câte o mulțime; și dintre noi cei cari dăm banii pre lumini nu moră nici unul cu mărte urită, ca mulți dintre ai voștri. Acesta este folosul ce-l avem noi de luminele, ce le dăm la sfânta biserică. Apropiia îngerul cel bun de casele noastre, și depărtază pre cel rău, și așa mărtea se abate pre la noi numai când îi-vine vremea.

Bibliografie.

În tipografia noastră diecesană a apărut și să află de vânzare

„A B C“

CARTE DE CETIRE — ilustrată

PENTRU ELEVII CLASEI I.

de învățătorii: Iosif Moldovan, Nicolae Stefu, Iuliu Groșorean, Nicolae Boșcaiu și Petru Vancu. — Cartea e compusă după gustul micilor elevi și e aprobată și recomandată de Venerabilul Consistoriu aradan pentru toate școlile populare din diecesă.

Prețul unui exemplar 20 cr.

Notăm, că din acest „A b c e d a r“ al d-lor învățători I. Moldovan și consoți, de aci înainte nu mai putem trimite în nici o parte nici exemplare de probă și nici singuratic, decât numai pe lângă trimiterea înainte a prețului de 20 cr., plus porto postal de 3 cr. de un exemplar.

Concurs.

Pentru deplinirea parohiei de cl. I. din Curticiu (protopresbiteratul Chișineu, cottul Arad), devenită vacantă prin mărtea regretatului preot Teodor Pinter, — se escrie concurs cu termin de alegere pe **22 Februarie st. v. a. c.**

Venitele sunt: una sesiune pământ comasat, în carea se cuprinde și pășunea: birul și stolele usuate dela Nrii de casă a acelei parohii, — cari toate dau un venit anual de peste 800 fl. v. a.

Darea directă o va suporta preotul alegând din al seu; asemenea susță pentru dânsul deobligamentul §-lui 8 din „Regulam. pentru parohii“.

Dela recurenți se cere cualificațiune pentru parohii de cl. I. cei cu esamen de maturitate vor fi preferiți.

Recursele ajustate conform prescrișelor §. 13 din statutul organic și §. 15 din Regulam. pentru parohii, adresate comitetului parochial din Curtici, se le trimiță subscrisului ppresbiter în Chișineu (Kisjenő) cottul Arad până la 19 Februarie st. v. a. c.

Recurenții au să se prezenteze în s. biserică din loc, pentru a-și arăta desteri'atea în oratorie și cele rituali, — observând strict dispozițiunile §-lui 18 din Regulam. pentru parohii.

Dat în ședința comitetului parochial ort român, Curtici 8/20 Ianuarie 1898.

Gregoriu Mladin, m. p. *Ioan Bulbocă, m. p.*
președinte notariu.

În conțelegere cu: Dr. IOAN TRAILESCU, m. p. protopresbiter.

Pentru deplinirea parohiei vacante de a III-a clasă Ierneva și filia Vața de Jos protopresbiteratul Halmagiului se escrie concurs cu termin de alegere **30 de zile** dela prima publicare.

Doritorii de a ocupa această parohie sunt avisați ca recursele provădute cu toate documintele preacrișe, adresate comitetului parochial până la 30 Ianuarie a. c. ale trimite protopresbiterului subscris în Halmagi.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine; IOAN GROZA, m. p. protopop

LICITAȚIUNE MINUENDĂ.

Comuna bisericăscă română greco-orientală din Sărafalva, comitatul Terontalului, escrie concurs de licitație minuendă pe **8/20 Februarie a. c.** înainte de amăgi la orele 10, ce se va ține în școlă română din loc, pentru edificarea unei biserici române greco-orientale în Sărafalva.

Prețul de esclamare 11.702 fl. 22 cr. v. a.

Atât planul și preliminarul, cât și condițiunile se pot vedé la oficiul parochial din loc.

Sărafalva, în 2/14 Ianuarie 1898.

Comitetul parochial.